

Vergaderjaar 2001–2002

26 956

Beleidsnota Rampenbestrijding 2000–2004

Nr. 9

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 mei 2002

Het waarschuwingstelsel

Voor het waarschuwen van de bevolking is in 1990 door het toenmalige kabinet op advies van de Commissie Voorlichting bij grootschalige Rampen en Incidenten (VORAMP) besloten tot de aanschaf van een modern en selectief aan te sturen waarschuwingstelsel (WAS).

Sedert 1997 hebben alle regionale brandweren de beschikking over een regionaal waarschuwingstelsel. De sirenes zijn onafhankelijk van een openbare stroomvoorziening en worden draadloos, vanuit de alarmcentrale van de regionale brandweer, in werking gesteld. Het huidige waarschuwingstelsel wordt thans aan de hand van een in 1998 uitgevoerde evaluatie van de dekking en beschikbaarheid uitgebreid met 250 sirenes; in juni 2002 zullen er landelijk 4050 sirenes «operationeel» zijn.

Landelijk luid proefalarm

De sirenes worden maandelijks getest. Dit gebeurt via een stil alarm, dat wil zeggen testen zonder geluid, vanuit de alarmcentrale van de regionale brandweer.

Sinds 1997 worden de sirenes één keer per jaar landelijk luid beproefd. Dit geschiedt op de eerste woensdag van juni. In 2000 is, vanwege de vuurwerkramp te Enschede, geen landelijk luid proefalarm gehouden.

Een luid proefalarm geschiedt in samenwerking met gemeenten om de boodschap: «Als u de sirene hoort, ga direct naar binnen, sluit ramen en deuren, zet radio/TV aan», jaarlijks onder de aandacht te brengen van de burgers (Rampenwet, Besluit Informatie inzake Rampen, van kracht sinds 1 juli 1994).

Voorafgaand aan het luid proefalarm wordt een landelijke voorlichtingscampagne door gemeenten gevoerd. Deze wordt door de centrale overheid ondersteund met spotjes op radio en TV (Postbus 51).

Evaluatie luid proefalarm van woensdag 6 juni 2001

Op woensdag 6 juni 2001 is het laatste luide proefalarm gehouden. Van deze gelegenheid is gebruik gemaakt om (landelijk) na te gaan hoe de werking van het waarschuwingssysteem wordt ervaren en wat men van de huidige voorlichtingscampagne vindt. Aan de regionale brandweren, regiopolitiekorpsen, gemeenten en gemeentelijke voorlichters is een vragenlijst toegezonden, waarin zij naar hun bevindingen met betrekking tot het landelijk proefalarm, de techniek van het waarschuwingssysteem (dekking en hoorbaarheid) en het effect van de voorlichtingscampagne werden gevraagd.

De reactie op de enquête was goed (respons van 95%). Dit duidt erop, dat het WAS bij regio's en gemeenten de nodige aandacht heeft.

Een aantal gemeenten gaf in de enquête te kennen, dat de sirene niet overal te horen is. Zij wijten dit aan de huidige dekking, die in gemeente of regio nog onvoldoende is. Daarnaast ontvangen gemeenten en regio's van veel burgers reacties, dat de sirene binnen niet hoorbaar is en dat buitenshuis het geluid te weinig attentiewaarde heeft (mag doordringender zijn). Met name in (groot)stedelijke gebieden is deze klacht veel te horen.

In verband met een verbetering van de bekendheid met het alarmeringssysteem doet een aantal gemeenten het voorstel om meerdere keren per jaar een proefalarm te houden, mogelijk gekoppeld aan een (rampen)-oefening.

Met betrekking tot de voorlichtingscampagne blijkt uit de enquête, dat – ondanks de campagne – burgers toch hulpverleningsdiensten bellen. Een aantal voorlichters van gemeenten geeft te kennen, dat de inhoud en boodschap van de huidige campagne opnieuw tegen het licht moet worden gehouden. Daarbij wordt de suggestie gedaan om de doelstelling van de campagne te verbreden.

Tot slot bleek uit de enquête, dat veel scholen, organisaties en bedrijven niet betrokken worden bij de voorlichting over het waarschuwingssysteem. Bij een groot aantal regio's en gemeenten is het niet bekend, of deze instellingen adequate maatregelen hebben getroffen wanneer de sirene gaat.

Onderzoek naar het technische verloop van het betreffende proefalarm geeft aan, dat van de ca. 3800 sirenes ongeveer 300 sirenes in verschillende brandweerregio's niet hebben gefunctioneerd. Als gevolg van een onjuiste aanpassing van de bedienpost is de sirene in de gehele hulpverleningsregio Groningen niet afgegaan. In de regio Midden Brabant gingen de sirenes van het stelsel te laat af (circa 20 minuten na het vastgestelde tijdstip van 12.00u.) vanwege een defect aan de aansluiting van de bedienpost op het radionet van de brandweer. Ook in de regio's Stedendriehoek (Gelderland/Overijssel) en Rotterdam-Rijnmond zijn vanwege een defect aan het radionet 25 sirenes niet gegaan.

Direct na het constateren van de defecten zijn herstelwerkzaamheden uitgevoerd. Inmiddels hebben de regionale brandweren Groningen en Midden-Brabant een nieuw luid proefalarm gehouden; dit is in beide gevallen succesvol verlopen. In het reguliere overleg tussen BZK en de hoofdaannemer zijn de eerdergenoemde defecten aan de orde geweest en zijn de nodige maatregelen getroffen om herhaling te voorkomen.

Buiten de vier genoemde brandweerregio's is sprake geweest van 132 sirenes, die niet hebben gefunctioneerd. Dit kwam door diverse technische storingen (defecte accu's, geen adequate stroomvoorziening, schade door blikseminslag etc.). De huidige aansturing van sirenes wordt uitge-

voerd in een simplex-uitvoering (éénweg), waardoor visuele controle van de sirene noodzakelijk is. Met de aanpassing van het waarschuwingsstelsel aan het C2000 netwerk voor alle hulpdiensten zal dit stelsel worden voorzien van een duplex-uitvoering, waardoor de werking van de sirene op afstand kan worden getest.

De gegevens van de enquête en de technische resultaten zijn door het ministerie van BZK geanalyseerd. Samengevat levert dit de volgende punten op:

a. Waarschuwingssstelsel

- De dekking van het huidige waarschuwingssstelsel is nog onvoldoende. Daardoor wordt thans in een aantal gemeenten de sirene onvoldoende of niet gehoord.
- De hoorbaarheid van de sirene is onvoldoende.
Het betreft hier de hoorbaarheid van de sirene buitenshuis en met name in grote (drukke) steden met veel achtergrondlawaai. Daarnaast wordt veel geklaagd, dat de sirene binnenshuis niet te horen is.
- De (huidige) techniek van het waarschuwingssstelsel is kwetsbaar. Regelmatige controle op de beschikbaarheid van de sirene is beslist noodzakelijk.
- De bekendheid met het waarschuwingssstelsel is te klein en moet worden vergroot.

b. Voorlichtingscampagne (VORAMP)

- Cognitieve dissonantie tussen boodschap (kennis) en uitvoering (houding/boodschap): men gaat toch naar buiten, men telefoneert met 112.
- De sirene is niet (of nauwelijks) hoorbaar binnenshuis. Dit doet afbreuk aan het effect van de voorlichtingscampagne.
- Communicatie zou niet beperkt moeten blijven tot het landelijk proefalarm.
Brede communicatie met de bevolking met als doel het ontwikkelen van «rampenbewustzijn».
- Voorlichting over WAS bij scholen, organisaties en bedrijven schiet te kort.

Initiatieven ter verbetering

De primaire doelstelling van het waarschuwingssstelsel is burgers ten tijde van een ramp of ernstig ongeval of dreiging daarvan op een adequate wijze te waarschuwen, opdat zij over de door de overheid te nemen maatregelen kunnen worden geïnformeerd. Na de gebeurtenissen van 11 september jl. is de maatschappelijke noodzaak hiervan alleen maar toegenomen. Een betrouwbaar werkend sirenestelsel is in deze een belangrijk instrument.

Daarnaast blijkt uit de enquête, dat gemeenten behoefte hebben aan een actualisatie van de huidige voorlichtingscampagne. Tevens gaven gemeentelijke voorlichters te kennen, dat deze campagne in een bredere opzet zou moeten worden geplaatst: rampenvoorlichting met als doel rampenbewustwording.

Ik deel deze mening en zal zo spoedig mogelijk een onderzoek instellen naar de mogelijkheden om een bredere campagne op te zetten. Daarin past tevens de vraag naar de gewenste frequentie van voorlichtingscampagnes.

Om de werking van het stelsel en de betreffende voorlichtingscampagne te verbeteren zullen de volgende stappen worden ondernomen.

- **Voortgang realisering landelijke dekking WAS conform huidig beleid**
Het uitgangspunt van het waarschuwingsstelsel is een optimaal landelijke dekking. Als uitvloeisel van de eerste evaluatie worden er thans 250 sirenes bijgeplaatst. Hiermee is genoemde landelijke dekking echter nog niet voltooid; met name in grote groeikernen staan nog onvoldoende sirenes. In 2003 zullen de nieuwe VINEX locaties van sirenes worden voorzien.
- **Verhogen van de attentiewaarde van de sirene**
De sirene wordt buitenshuis niet altijd even goed gehoord en binnenshuis vaak helemaal niet. Onderzocht zal worden of het geluid van de sirene luider kan en het signaal indringender (geluidskarakteristiek van het signaal aanpassen).
Voor de volledigheid wordt opgemerkt, dat ten aanzien van de verhoging van het huidige geluidsniveau van de sirene geen wettelijke of beleidsmatige belemmeringen zijn.
- **Koppeling WAS aan detectiesystemen.**
De sirenes worden vanuit de alarmcentrale van de regionale brandweer bediend; dit houdt in dat er sprake is van een tijdspanne tussen het incident en het laten afgaan van sirenes. In sommige situaties (bebouwing in de directe omgeving van chemische bedrijven) is het gewenst, dat omwonenden bij een emissie van gevaarlijke stoffen direct (dus zonder enige vertraging) worden gealarmeerd. In de verdere optimalisering van het WAS zal onderzocht worden hoe (intelligente) detectiesystemen gekoppeld kunnen worden aan WAS.
- **Voorziening voor slechthorenden**
Medio dit jaar houdt BZK een proef met GSM-functionaliteiten om na te gaan of deze voorziening geschikt is om doven en slechthorenden te waarschuwen. Ten behoeve van deze proef verstrekt BZK aan een groep doven en slechthorenden een mobiele telefoon. Mocht deze proef slagen, dan zal worden bezien hoe deze doelgroep de beschikking kan krijgen over een dergelijke voorziening.
- **WAS in C2000**
In 2004 krijgen de hulpverleningsdiensten de beschikking over een nieuw communicatiesysteem, C2000 genaamd. Per die datum zal dan ook het radionet 3.a. van de brandweer verdwijnen; met dit radionet worden de sirenes van het WAS aangestuurd. Er worden thans voorbereidingen getroffen om WAS in 2004 – volgens de standaards van C2000 – te voorzien van een nieuwe aansturing.
- **Participatie van de regionale brandweren**
Totdat de aanpassing van WAS aan C2000 (duplex-uitvoering) is uitgevoerd (2004/2005) is voor een adequaat functioneren van WAS de participatie van de regionale brandweren onontbeerlijk. BZK zal dit periodiek (minimaal 2 x per jaar) onder de aandacht brengen van de regionale brandweren.
- **Opvoeren van de frequentie van het luid proefalarm.**
De bekendheid van WAS bij het publiek moet worden vergroot. Door het publiek vaker dan één keer per jaar met de sirene te confronteren. De mogelijkheden hiertoe worden thans in kaart gebracht.
- **Onderzoek naar andere waarschuwingsmiddelen**
Een multidisciplinaire werkgroep onder voorzitterschap van BZK, onderzoekt naast de huidige praktijk van het waarschuwingsstelsel (inzet en toepassing) ook de mogelijkheid van andere waarschuwings-

middelen. De werkgroep zal nog voor de zomer van 2002 advies uitbrengen.

- **Onderzoek naar een brede voorlichtingscampagne**

Voorstellen worden ontwikkeld om met ingang van 2003 een bredere, intensievere campagne op te zetten. Hierbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan het verbeteren van het risicobewustzijn van de burger.

Voor het komende landelijke proefalarm in juni 2002 zal BZK stimuleren, dat er een gerichte voorlichtingscampagne naar scholen, bedrijven en instellingen komt. Overigens zijn gemeenten primair verantwoordelijk voor het voeren van een VORAMP campagne.

Door – in overleg met de gemeenten – extra aandacht te besteden aan de informatievoorziening van koepelorganisaties van scholen, instellingen en bedrijven kan de kennis over het waarschuwen van de bevolking worden vergroot.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
G. M. de Vries